

Výpravy Bratří se sešly v Poznani a zdálo se, že se budou moci značnou měrou usadit již zde a v okolí. Na rozkaz krále Zikmunda II. Augusta [1548–1572] musili však po delším zdržení pokračovat v cestě; jen jednotlivci se usadili na polské půdě. Novou zastávku k oddechu, delší než v Poznani, mohli učinit na několik měsíců v Toruni, v t. zv. Královských Prusích.

Tu za nimi dospěla menší výprava dalších litomyšlských Bratří, těch, kteří byli dlouho drženi ve vězení, a s nimi tři kněží, kteří pak měli mezi exulanty zaujímat zvláště odpovědné postavení. Byl to B. Mach, provázený B. Červenkou, a B. Izrael. Senior Mach, prve boleslavský správce, byl doma ohrožen tím spíše, že ho poháněl k soudu boleslavský tiskař Vaněk Oustský ze zvláštní příčiny, příznačné pro oblibu bratrských písní. Vaněk vytiskl asi r. 1546 z výdělečných důvodů výbor z bratrského kancionálu. Když pak persekuce Bratří ohrozila odbyt výtisků, zneužil jejich tísně a obžaloval je, jako by mu byli dlužní zaplatit část nákladu. Žaloba se týkala B. Macha a předvolání k soudu bylo mu nástrahou, aby byl chycen jako bratrský senior. I nemoc mu ztrpčovala pobyt v úkrytech, takže jej Bratří vypravili za vystěhovalci. Tehdy byla péče o boleslavský sbor svěřena B. Černému. Vyhnanci získali ve zkušeném B. Machovi vůdce, jenž — třeba ve školách neučený — imponoval i svému okolí věrností a zmužilostí ve vykonávání úřadu. Bylo mu asi padesát let. B. Izrael unikl z pražského vězení, kde se katoličtí kněží snažili odvést jej od Jednoty, v přestrojení za písaře; první z dobrodružství, jimiž se pak vyznačovala jeho pozdější činnost v Polsku. Této skupiny týká se asi tradice, podle níž 26. srpna 1548 vítali bratrské exulanty lešenští měšťané. Z nich snad někteří, jak tomu chce tradice, v Lešně zůstali, nikoli však v takovém počtu, aby zde vytvořili český sbor. Také B. Jirek, propuštěný z vězení, pospíšil do Polska a do Prus, aby byl Bratřím nápomocen jednak svou němčinou, jednak svým luterským zaměřením, jímž se hodil za prostředníka při jednání s pruskou zemskou církví.

V jednání s vévodou o *podmínkách přijetí* do jeho země čekalo Bratry značné zklamání. Jako při prvním vyhnání do Mul-

tanska, tak i nyní předpokládali, že budou moci v novém domově trvat jako osobité církevní společenství. V Prusích však zatím přestala původní snášenlivost a Bratří se měli prostě začlenit do zemské luterské církve bez vlastních kazatelů, aby prý nevznikly roztržky. Jen v místech, kde ještě nestál kostel a kde nebylo domácího kněze, mělo jim být dovoleno vydržovat si vlastní duchovní, budou-li tito potvrzeni správou zemské církve. Bratrští kněží měli splynout s duchovenstvem pruským. I žádali Bratří ústy Jirkovými a Červenkovými, aby se směli usadit co možná pohromadě, aby směli podržet vůbec své kněze a setrvat při svých rádech, Lutherem tak chválených. Vévoda by povolil spíše než jeho duchovní rádcové [dvorní kazatel Joh. Funck, královecký profesor Friedrich Staphylus], takže Bratřím nebyla dovolena ani domácí shromáždění, chrámová pak jen potud, pokud prý nebudou moci dosti rozumět polskému kázání. Do pruské církve náleželo totiž zejména v Pomezánii hojně Poláků [Mazurů], takže mnoho farností bylo dvojjazyčných. Bratrští kněží měli být podřízeni domácím farářům jako jejich diakoni. Tak zněla předběžná ustanovení.

Postavení Bratří se ještě zhoršilo, když vznikly pochyby o jejich pravověrnosti. Kdežto zprvu platilo Lutherovo doporučení v předmluvě k Bratrské konfesi, byli nyní podezíráni z novokřtěnského učení a z neposlušnosti vůči světské vrchnosti; proto prý byli vyhnáni z vlasti. Bratří přičítali tuto nedůvěru pomluvám nepřátel, zejména také [ať právem či neprávem] působení Václava Mitmánka. Pomluvy zapůsobily a bratrští kněží byli předvoláni na konec prosince 1548 do Královce ke *zkoušce z víry*. Z domova obdrželi k tomu cíli písemné osvědčení Úzké rady, která za nimi nadto vyslala k jednání tak závažnému B. Černého. Před duchovní komisí, v jejímž čele byl profesor Staphylus, mluvil však za Bratry především B. Urban Hermon jako Němec, ačkoli zejména B. Jirek a B. Červenka mohli odpovídat latinsky. Nebyli však ještě kněžími. Zkouška se týkala poměru zákona a evangelia, vykoupení, víry křtěných dětí, svátostí, kněžského úřadu a závaznosti kněžského celibátu. Odpovědi doprovázené poukazem k latinské konfesi z r. 1538 byly pro-